ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 4ης Δεκεμβρίου 2008 *

Στην υπόθεση C-221/07,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 234 ΕΚ, που υπέβαλε το Sozialgericht Stuttgart (Γερμανία) με απόφαση της 26ης Απριλίου 2007, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 2 Μαΐου 2007, στο πλαίσιο της δίκης

Krystyna Zablocka-Weyhermüller

κατά

Land Baden-Württemberg,

παρισταμένης της:

Bundesrepublik Deutschland,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους K. Lenaerts, πρόεδρο τμήματος, T. von Danwitz, R. Silva de Lapuerta (εισηγήτρια), E. Juhász και J. Malenovský, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Poiares Maduro
γραμματέας: R. Grass

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— το Land Baden-Württemberg, εκπροσωπούμενο από τον H. Sprau,

— η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους J. Möller και M. Lumma,

— η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον T. Nowakowski,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον V. Kreuschitz,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 18, παράγραφος 1, ΕΚ.

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της K. Zablocka-Weyhermüller και του Land Baden-Württemberg, σχετικά με την άρνηση του δευτέρου να χορηγήσει στην πρώτη ορισμένες παροχές που αυτή θεωρεί ότι της οφείλονται υπό την ιδιότητά της ως επιζώντος συζύγου θύματος πολέμου.

Η εθνική νομοθεσία

3 Η εθνική νομοθεσία περιλαμβάνει τον ομοσπονδιακό νόμο περί αρωγής στα θύματα πολέμου (Bundesversorgungsgesetz) της 20ής Δεκεμβρίου 1950, στη μορφή η οποία προκύπτει από τη δημοσίευση της 22ας Ιανουαρίου 1982 (*BGBl.* 1982 I, σ. 21, όπως τροποποιήθηκε τελευταίως από τον νόμο της 19ης Ιουνίου 2006 (*BGBl.* 2006 I, σ. 1305) (στο εξής: BVG), και την κανονιστική απόφαση σχετικά με τις κοινωνικές παροχές στην αλλοδαπή (Auslandsversorgungsverordnung), της 30ής Ιουνίου 1990 (*BGBl.* 1990 I, σ. 1321) (στο εξής: AuslVerV), που εκδόθηκε για την εφαρμογή του εν λόγω νόμου.

4 Κατά το άρθρο 9, σημείο 5, του BVG, οι επιζώντες των θυμάτων πολέμου έχουν, κυρίως, τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα επιζώντος που προβλέπονται στα άρθρα 38 έως 52 του ιδίου νόμου. Εκτός της κυρίας συντάξεως, η οποία, άλλωστε, δεν υπόκειται σε τιμαριθμική αναπροσαρμογή, υπάρχει, εφόσον πληρούνται ορισμένες πρόσθετες προϋποθέσεις, δικαίωμα αποζημιώσεως στην περίπτωση απώλειας εισοδήματος του θύματος πολέμου που προκλήθηκε από την αναπηρία (το οποίο υπολογίζεται σε σχέση με το θεωρητικό εισόδημα που θα ελάμβανε ελλείψει αναπηρίας), (άρθρο 40a του BVG), καθώς και, ενδεχομένως, δικαίωμα αποζημιώσεως για περίθαλψη (άρθρο 40b του BVG) και/ή δικαίωμα συντάξεως αντισταθμίσεως (άρθρο 41 του BVG). Επιπροσθέτως, αν ο επιζών σύζυγος έχει συμπληρώσει το 45ο έτος της ηλικίας, μπορεί να αξιώσει, σύμφωνα με το άρθρο 41, παράγραφοι 1, στοιχείο b, και 2, του BVG, πλήρη σύνταξη αντισταθμίσεως, υπό την επιφύλαξη της αφαιρέσεως ενδεχομένων προσωπικών εισοδημάτων.

5 Στις παροχές αυτές προστίθενται, καταρχήν, σύμφωνα με τα άρθρα 9, σημείο 1, και 10, παράγραφος 4, πρώτη περίοδος, στοιχείο c, του BVG, ένα δικαίωμα ιατρικής

περίθαλψης και τα δικαιώματα που προβλέπονται στα άρθρα 9, σημείο 2, και 25 έως 27j, του BVG, στο πλαίσιο της κοινωνικής αρωγής προς τα θύματα πολέμου. Πάντως, οι παροχές αυτές χορηγούνται μάλλον αναλόγως των αναγκών.

6 Οι αιτούντες που έχουν την κατοικία ή τη συνήθη διαμονή τους εκτός Γερμανίας υπόκεινται στο καθεστώς παρεκκλίσεως που προβλέπουν τα άρθρα 64a έως 64f του BVG.

7 Το άρθρο 64f του BVG προβλέπει:

«1. Τα θύματα πολέμου που έχουν την κατοικία ή τη συνήθη διαμονή τους εντός κράτους που καθορίζεται με κανονιστική απόφαση εκδιδόμενη δυνάμει της παραγράφου 5 λαμβάνουν μερική σύνταξη σύμφωνα με τις παραγράφους 2 έως 4. Κατά τα λοιπά, το δικαίωμα συντάξεως αναστέλλεται.

2. Η μερική σύνταξη αντιστοιχεί στο ένα τρίτο των ποσών της κύριας συντάξεως, συμπεριλαμβανομένης της αποζημιώσεως του άρθρου 44, παράγραφος 1, της προσαυξήσεως για βαριά αναπηρία, της προσαυξήσεως υπέρ των προσώπων που χρειάζονται καθημερινή κατ' οίκον βοήθεια, της συντάξεως ανιόντων και του επιδόματος για έξοδα κηδείας, όπως τα ποσά αυτά προκύπτουν από τα άρθρα 31, 35, 36, 40, 46, 51 και 53, καθώς και του επιδόματος θανάτου που προβλέπεται στο άρθρο 37. Η κύρια σύνταξη προσαυξάνεται για τους ανάπηρους κατά το ένα τρίτο του ποσού που προβλέπεται στο άρθρο 31, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, και αντιπροσωπεύει την κύρια σύνταξη αναπήρου με ανικανότητα προς εργασία σε ποσοστό 40 %. Προκειμένου περί των συντάξεων, τα εισοδήματα που πραγματοποιούνται στην αλλοδαπή λαμβάνονται υπόψη μόνο στις περιπτώσεις που απαριθμούνται στο άρθρο 48. Προκειμένου περί της οικονομικής αρωγής προς χήρα και ορφανά, ο υπολογισμός γίνεται, σε κάθε περίπτωση, με βάση το σύνολο του ποσού της αντίστοιχης σύνταξης χήρας ή ορφανού λαμβανομένης ως βάσεως ποσού αντίστοιχου του ενός τρίτου του κατά το άρθρο 33, παράγραφος 1, στοιχείο a, ποσού αναφοράς. Για τον υπολογισμό του επιδόματος εξόδων κηδείας, λαμβάνεται υπόψη ως βάση, εν πάση περιπτώσει, το υψηλότερο ποσό που αναφέρεται στα άρθρα 36, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, και 53, δεύτερη περίοδος.

3. Η μερική σύνταξη περιλαμβάνει, επίσης, τις κατά το άρθρο 64a, παράγραφος 1, δαπάνες ιατρικής περίθαλψης. Οι ενισχύσεις οικονομικής φύσεως που απαριθμούνται στο άρθρο 11, παράγραφος 3, δεν καταβάλλονται. Το Ομοσπονδιακό Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων δύναται να επιτρέψει παρεκκλίσεις. Δαπάνες ιατρικής περίθαλψης κατά το άρθρο 64a, παράγραφος 2, δύνανται να καλυφθούν κατά τη διάρκεια προσωρινής διαμονής εκτός των κρατών που καθορίζονται με κανονιστική απόφαση εκδιδόμενη δυνάμει της παραγράφου 5, εφόσον ο θεράπων ιατρός κρίνει ότι επιβάλλεται επείγουσα περίθαλψη. Οι αιτήσεις περί χορηγήσεως των παροχών, οι οποίες υποβάλλονται κατά τα εδάφια 1 έως 3, δεν γίνονται δεκτές, εφόσον δικαίωμα για ισοδύναμες παροχές μπορεί να προβληθεί ενώπιον δημόσιων ή ιδιωτικών οργανισμών ασφάλισης ή ενώπιον παρόμοιων φορέων.

4. Τα αναφερόμενα στο άρθρο 64b, παράγραφος 1, επιδόματα αρωγής στα θύματα πολέμου δύνανται να παρασχεθούν με τη σύμφωνη γνώμη του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων. Το άρθρο 27b, παράγραφος 3, πρώτη περίοδος, δεν έχει εφαρμογή.

5. Η Ομοσπονδιακή Κυβέρνηση εξουσιοδοτείται να καθορίσει με κανονιστική απόφαση, κατόπιν σύμφωνης γνώμης του Bundesrat [Ομοσπονδιακού Συμβουλίου], τα κράτη στα οποία, λόγω ειδικών περιστάσεων και, συγκεκριμένα, λόγω του χαμηλότερου, κατά μέσο όρο, ύψους των αντίστοιχων κοινωνικών παροχών σε σύγκριση με αυτό της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, καθώς και λόγω της καταστάσεως και της εξελίξεως μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο, χορηγείται μερική σύνταξη κατ' εφαρμογή της παραγράφου 1. Με την κανονιστική αυτή απόφαση είναι δυνατόν

a) να καθορίζεται το αναφερόμενο στην παράγραφο 2, πρώτη περίοδος, ποσοστό του ενός τρίτου σε διαφορετικό επίπεδο ως προς ορισμένες παροχές και να προσδιορίζονται, ειδικότερα, οι λεπτομέρειες υπολογισμού των παροχών.

b) σε περίπτωση ουσιώδους μεταβολής της καταστάσεως που λαμβάνεται υπόψη για τη χορήγηση της μερικής σύνταξης (πρώτη περίοδος), να μεταβάλλεται, κατά συνέπεια, το ποσοστό της σύνταξης που προβλέπεται στην παράγραφο 2, πρώτη και δεύτερη περίοδος.

6. Σε ειδικές περιπτώσεις, η χορήγηση της μερικής σύνταξης που προσδιορίζεται στην παράγραφο 2, πρώτη και δεύτερη περίοδος, καθώς και στην παράγραφο 5, δεύτερη περίοδος, μπορεί να διευρυνθεί με τη σύμφωνη γνώμη του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων.

7. Για προσωρινή διαμονή διάρκειας τουλάχιστον μιας εβδομάδος εκτός των κρατών που καθορίζονται με κανονιστική απόφαση εκδιδόμενη σύμφωνα με την παράγραφο 5 είναι δυνατή η χορήγηση, με τη σύμφωνη γνώμη του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, των συντάξεων που απαριθμούνται στην παράγραφο 2, πρώτη περίοδος, στο μέτρο που αυτές υπερβαίνουν τα ποσά που καθορίζονται στην παράγραφο 2, πρώτη και δεύτερη περίοδος, καθώς και ενός τρίτου της συντάξεως αντισταθμίσεως□η παράγραφος 2, τρίτη περίοδος έχει εφαρμογή. Οι περίοδοι νοσηλείας κατά την έννοια του παρόντος νόμου καθώς και οι ενισχύσεις για την αποκατάστασης και την ανάπαυση [Erholungsmaßnahmen] του άρθρου 27b λαμβάνονται υπόψη σε ποσοστό ενός τρίτου.»

8 Το άρθρο 1 της AuslVersV, που θεσπίστηκε κατ' εφαρμογή του άρθρου 64e του BVG, ορίζει υπό τον τίτλο «Πεδίο εφαρμογής»:

«Η κατά το άρθρο 64e του [BVG] μερική σύνταξη χορηγείται στους Γερμανούς υπηκόους και στα πρόσωπα γερμανικής καταγωγής που έχουν την κατοικία ή τη συνήθη διαμονή τους στην Αλβανία, Βουλγαρία, Εσθονία, Λεττονία, Λιθουανία, Ουγγαρία, Πολωνία, Ρουμανία, Ρωσία, Σλοβακία, Σλοβενία, Τσεχική Δημοκρατία και στα λοιπά κράτη που βρίσκονται στο έδαφος της πρώην Γιουγκοσλαβίας και της πρώην Σοβιετικής Ένωσης.»

9 Κατά το άρθρο 2 της AuslVersV, που φέρει τον τίτλο «Συντελεστής της μερικής συντάξεως»:

«1°) Ο μειωμένος συντελεστής που προβλέπεται στο άρθρο 64e, παράγραφος 2, πρώτη περίοδος, του [BVG] ανέρχεται στο 60 %. Ο μειωμένος αυτός συντελεστής ανέρχεται στο 45 % όσον αφορά το επίδομα εξόδων κηδείας.

2°) Ο μειωμένος συντελεστής που έχει εφαρμογή στην προσαύξηση που προβλέπεται στο άρθρο 64e, παράγραφος 2, δεύτερη περίοδος, του [BVG] ανέρχεται στο 40 % του ποσού της αντίστοιχης κύριας συντάξεως όπως αυτή προκύπτει από το άρθρο 31, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του [BVG].

3°) Τα ορφανά από μητέρα και πατέρα λαμβάνουν, κατά παρέκκλιση από το άρθρο 64e, παράγραφος 2, πρώτη περίοδος, του [BVG] τα τρία τέταρτα της κύριας συντάξεως.

4°) Οι ανάπηροι λαμβάνουν κύρια σύνταξη ίση με το μέχρι τούδε καταβαλλόμενο ποσό, εφόσον είναι ευνοϊκότερο γι' αυτούς.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

10 Η K. Zablocka-Weyhermüller, Πολωνή υπήκοος, γεννηθείσα το 1952, παντρεύτηκε τον Weyhermüller στις 7 Σεπτεμβρίου 2002. Ο δεύτερος, αναγνωρισθείς εδώ και πολλά χρόνια ως ανάπηρος πολέμου και έχων δικαίωμα συντάξεως αναπηρίας, απεβίωσε στις 12 Ιανουαρίου 2004. Μέχρι την ημερομηνία αυτή, κατοικούσε στην περιφέρεια του Versorgungsamt Münster (υπηρεσίας για τους πρώην πολεμιστές και αναπήρους πολέμου του Münster), στη Γερμανία, και ελάμβανε τη σύνταξή του και πλείονες προσαυξήσεις αυτής, καθώς και διάφορα επιδόματα. Οι σχετικές με τη σύνταξή του τελευταίες καταβολές ανέρχονταν σε 1 419 ευρώ μηνιαίως.

11 Στις 20 Απριλίου 2004, η K. Zablocka-Weyhermüller ζήτησε από το Versorgungsamt Münster, ως χήρα θύματος πολέμου, τη χορήγηση πλήρους συντάξεως επιζώντος, κατ' εφαρμογή των διατάξεων του BVG. Με την αίτησή της αυτή επικαλέστηκε την ιδιότητά της ως Πολωνής υπηκόου και ανέφερε ότι πρόθεσή της ήταν να μεταφέρει στο εγγύς μέλλον την κατοικία της στην Πολωνία.

12 Με απόφαση της 27ης Μαΐου 2004, ο αρμόδιος για την καταβολή συντάξεων στην αλλοδαπή οργανισμός δέχθηκε την αίτηση της K. Zablocka-Weyhermüller, διαπιστώνοντας, συγχρόνως, ότι ο θάνατος του συζύγου της οφειλόταν σε τραύμα πολέμου. Η σύνταξη χήρας που αντιστοιχεί στη μερική σύνταξη που προκύπτει από τα άρθρα 40 και 64e του BVG καθορίστηκε σε 224 ευρώ μηνιαίως από 1ης Φεβρουαρίου 2004.

13 Η K. Zablocka-Weyhermüller, επικαλούμενη το σαφώς υψηλότερο ποσό της συντάξεως που ελάμβανε προηγουμένως ο σύζυγός της, ζήτησε να προσαυξηθεί αναλόγως η χορηγούμενη σε αυτή σύνταξη. Η αίτηση αυτή απορρίφθηκε με την από 19 Ιανουαρίου 2005 απόφαση του αρμόδιου οργανισμού, η οποία αποτελεί το

αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου. Η διοικητική προσφυγή της προσφεύγουσας της κύριας δίκης, στηριζόμενη κυρίως στο γεγονός ότι η πρώην κοινή κατοικία των συζύγων βρισκόταν στη Γερμανία και στο ότι η Πολωνία είναι πλέον μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ομοίως απορρίφθηκε.

14 Κατά τη διάρκεια της κύριας δίκης, το Land Baden-Württemberg δέχθηκε, στις 20 Μαρτίου 2007, να χορηγήσει στην K. Zablocka-Weyhermüller προσηυξημένη μερική σύνταξη στο ύψος της οικείας κυρίας συντάξεως με αναδρομική ισχύ από τον χρόνο κατά τον οποίο γεννήθηκε το συνταξιοδοτικό δικαίωμα της ενδιαφερομένης σύμφωνα με το άρθρο 64e, παράγραφος 6, του BVG. Η μηνιαία σύνταξη που προκύπτει ανέρχεται σε 372 ευρώ.

15 Υπό τις περιστάσεις αυτές, το Sozialgericht Stuttgart αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«[…] συνάδουν οι προβλεπόμενοι στο γερμανικό δίκαιο της κοινωνικής ασφαλίσεως περιορισμοί παροχών, υπό την έννοια του άρθρου 64e του [BVG], για τους δικαιούχους συντάξεως που έχουν την κατοικία τους ή τη συνήθη διαμονή τους στην Πολωνία ως νέο κράτος μέλος της [Ένωσης], προς το υπέρτερης τυπικής ισχύος κοινοτικό δίκαιο, ιδίως υπό το πρίσμα της ελεύθερης κυκλοφορίας [;]»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

16 Με το ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 18, παράγραφος 1, ΕΚ απαγορεύει νομοθεσία κράτους μέλους δυνάμει της οποίας το

κράτος αυτό αρνείται τη χορήγηση ορισμένων παροχών υπέρ των επιζώντων συζύγων των θυμάτων πολέμου, με την αιτιολογία και μόνον ότι αυτοί κατοικούν στο έδαφος συγκεκριμένων κρατών μελών.

Επί του παραδεκτού

17 Τόσο το Land Baden-Württemberg όσο και η Γερμανική Κυβέρνηση θεωρούν ότι η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως είναι απαράδεκτη.

18 Όσον αφορά την κύρια σύνταξη χήρας, μειωμένη εν μέρει κατ' εφαρμογή του άρθρου 64e, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του BVG, επισημαίνουν ότι, στην υπόθεση της κύριας δίκης, εφόσον η σύνταξη αυτή προσαυξάνεται, με αναδρομική ισχύ, μέχρι ποσοστού 100 % της συντάξεως, το υποβληθέν ερώτημα παύει να είναι λυσιτελές για την επίλυση της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου. Επιπροσθέτως, κατά τη Γερμανική Κυβέρνηση, βρίσκεται σε εξέλιξη νομοθετική μεταρρύθμιση για την αύξηση από 1ης Ιανουαρίου 2008 του ισχύοντος συντελεστή της μερικής συντάξεως από 60 σε 100 %.

19 Όσον αφορά τις λοιπές παροχές που καταβάλλονται σε συνάρτηση με τα εισοδήματα και των οποίων η χορήγηση αναστέλλεται σύμφωνα με το άρθρο 64e, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, του BVG, η Γερμανική Κυβέρνηση υποστηρίζει, επίσης, ότι η λυσιτέλεια του προδικαστικού ερωτήματος για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης δεν αποδεικνύεται. Η προσφεύγουσα της κύριας δίκης, κατά τη συζήτηση ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, υπέβαλε πρόσθετη τροποποιητική αίτηση σε σχέση με τις παροχές αυτές, χωρίς, ωστόσο, να επικαλεστεί κανένα επιχείρημα προς στήριξη της αιτήσεώς της.

20 Συναφώς υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, στο πλαίσιο της διαδικασίας του άρθρου 234 ΕΚ, εναπόκειται αποκλειστικώς στο εθνικό δικαστήριο που έχει επιληφθεί της διαφοράς και φέρει την ευθύνη της εκδοθησόμενης δικαστικής απόφασης να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιομορφίες της υπόθεσης, τόσο την αναγκαιότητα μιας προδικαστικής απόφασης για την έκδοση της δικής του απόφασης όσο και το

λυσιτελές των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο. Συνεπώς, εφόσον τα υποβαλλόμενα ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου, το Δικαστήριο υποχρεούται καταρχήν να απαντήσει (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 18ης Ιουλίου 2007, C-119/05, Lucchini, Συλλογή 2007, σ. I-6199, σκέψη 43, και της 15ης Νοεμβρίου 2007, C-162/06, International Mail Spain, Συλλογή 2007, σ. I-9911, σκέψη 23). Το Δικαστήριο μπορεί να απορρίψει αίτηση που υπέβαλε εθνικό δικαστήριο μόνον όταν προδήλως προκύπτει ότι η ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου που ζητεί το εθνικό δικαστήριο δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή επίσης όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει αποτελεσματική απάντηση στα ερωτήματα που του υποβλήθηκαν (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 13ης Μαρτίου 2001, C-379/98, PreussenElektra, Συλλογή 2001, σ. I-2099, σκέψη 39 της 5ης Δεκεμβρίου 2006, C-94/04 και C-202/04, Cipolla κ.λπ., Συλλογή 2006, σ. I-11421, σκέψη 25 της 7ης Ιουνίου 2007, C-222/05 έως C-225/05, van der Weerd κ.λπ., Συλλογή 2007, σ. I-4233, σκέψη 22, καθώς και της 8ης Νοεμβρίου 2007, C-379/05, Amurta, Συλλογή 2007, σ. I-9569, σκέψη 64).

21 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, όπως προκύπτει από τη διάταξη παραπομπής, το αιτούν δικαστήριο παρέσχε στο Δικαστήριο λεπτομερώς το πραγματικό και κανονιστικό πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης, καθώς και τους λόγους για τους οποίους έκρινε ότι είναι αναγκαία η απάντηση στα υποβληθέντα ερωτήματα προκειμένου αυτό να εκδώσει την απόφασή του.

22 Επιπλέον, το αιτούν δικαστήριο, με την απάντησή του επί της αιτήσεως παροχής διευκρινίσεων του Δικαστηρίου, διευκρίνισε ότι, εκτός της προσηυξημένης κυρίας συντάξεως που αναφέρεται στη σκέψη 14 της παρούσας αποφάσεως όσον αφορά την κύρια σύνταξη χήρας, το ενδεχόμενο δικαίωμα παροχών προβλεπομένων στα άρθρα 40a, 40b και 41 του BVG εξακολουθεί να αποτελεί αντικείμενο διαφοράς μεταξύ των διαδίκων της κύριας δίκης.

23 Κατά συνέπεια, η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως πρέπει να κηρυχθεί παραδεκτή.

Επί της εφαρμογής του άρθρου 18, παράγραφος 1, ΕΚ

24 Καταρχάς, πρέπει να καθοριστεί αν κατάσταση όπως αυτή περί της οποίας πρόκειται στην υπόθεση της κύριας δίκης εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου και, ειδικότερα, στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 18, παράγραφος 1, ΕΚ.

25 Όσον αφορά, αφενός, το προσωπικό πεδίο εφαρμογής της διατάξεως αυτής, αρκεί η διαπίστωση ότι, δυνάμει του άρθρου 17, παράγραφος 1, ΕΚ, κάθε πρόσωπο που έχει την ιθαγένεια κράτους μέλους έχει την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης. Εξάλλου, κατά την παράγραφο 2 του άρθρου 17, η ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης περιλαμβάνει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που προβλέπονται από τη Συνθήκη ΕΚ, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται εκείνα του άρθρου 18, παράγραφος 1, ΕΚ (αποφάσεις της 26ης Οκτωβρίου 2006, C-192/05, Tas-Hagen και Tas, Συλλογή 2006, σ. I-10451, σκέψη 18, καθώς και της 22ας Μαΐου 2008, C-499/06, Nerkowska, Συλλογή 2008, σ. I-3993, σκέψη 21).

26 Η K. Zablocka-Weyhermüller, ως Πολωνή υπήκοος, έχει την ιδιότητα του πολίτη της Ένωσης δυνάμει του άρθρου 17, παράγραφος 1, ΕΚ και, επομένως, μπορεί, ενδεχομένως, να προβάλλει τα απορρέοντα από την ιδιότητα αυτή δικαιώματα, ιδίως το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών που παρέχει το άρθρο 18, παράγραφος 1, ΕΚ (απόφαση Nerkowska, προαναφερθείσα, σκέψη 22).

27 Αφετέρου, όσον αφορά το καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του άρθρου 18, παράγραφος 1, ΕΚ, επισημαίνεται ότι, στο παρόν στάδιο εξέλιξης του κοινοτικού δικαίου, παροχή όπως αυτή περί της οποίας πρόκειται στην κύρια δίκη, αποβλέπουσα στην αποζημίωση

των επιζώντων συζύγων των θυμάτων πολέμου, εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών (βλ., υπό την έννοια αυτή, προαναφερθείσες αποφάσεις Tas-Hagen και Tas, σκέψη 21, καθώς και Nerkowska, σκέψη 23).

28 Ωστόσο, τα κράτη μέλη οφείλουν να ασκούν μια τέτοια αρμοδιότητα τηρουμένων των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου, ιδίως των διατάξεων της Συνθήκης που αναγνωρίζουν την ελευθερία όλων των πολιτών της Ένωσης να κυκλοφορούν και να κατοικούν ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών (προαναφερθείσες αποφάσεις Tas-Hagen και Tas, σκέψη 22, καθώς και Nerkowska, σκέψη 24).

29 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι στις περιπτώσεις που εμπίπτουν στο καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, αυτές που άπτονται της ασκήσεως των θεμελιωδών ελευθεριών που εγγυάται η Συνθήκη και της ασκήσεως του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών, την οποία αναγνωρίζει το άρθρο 18 ΕΚ (αποφάσεις της 15ης Μαρτίου 2005, C-209/03, Bidar, Συλλογή 2005, σ. I-2119, σκέψη 33, και της 12ης Ιουλίου 2005, C-403/03, Schempp, Συλλογή 2005, σ. I-6421, σκέψεις 17 και 18, καθώς και Nerkowska, προαναφερθείσα, σκέψη 26).

30 Εν προκειμένω, διαπιστώνεται ότι κατάσταση όπως αυτή της K. Zablocka-Weyhermüller εμπίπτει στο δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας και ελεύθερης διαμονής των πολιτών της Ένωσης εντός των κρατών μελών. Συγκεκριμένα, η προσφεύγουσα της κύριας δίκης, επιλέγοντας ως τόπο κατοικίας της την Πολωνία, άσκησε το δικαίωμα που παρέχει το άρθρο 18, παράγραφος 1, ΕΚ σε όλους τους πολίτες της Ένωσης να κυκλοφορούν και να κατοικούν ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών.

31 Εξάλλου, όπως σαφώς προκύπτει από τη δικογραφία που διαβίβασε στο Δικαστήριο το αιτούν δικαστήριο, η αναστολή χορήγησης, σύμφωνα με το άρθρο 64e, παράγραφοι 1, δεύτερη περίοδος, και 5, του BVG, καθώς και το άρθρο 1 της AuslVersV, των παροχών που καταβάλλονταν στην K. Zablocka-Weyhermüller οφείλεται στο γεγονός και μόνον ότι αυτή είχε την κατοικία της στην Πολωνία.

32 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, οσάκις η άσκηση εκ μέρους της K. Zablocka-Weyhermüller μιας ελευθερίας αναγνωριζομένης από την κοινοτική έννομη τάξη επηρεάζει το δικαίωμά της για παροχές προβλεπόμενες από την εθνική νομοθεσία κράτους μέλους, μια τέτοια περίπτωση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου και, ιδίως, του άρθρου 18, παράγραφος 1, ΕΚ.

33 Επομένως, πρέπει να εξεταστεί αν το άρθρο 18, παράγραφος 1, ΕΚ πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι απαγορεύει εθνική νομοθεσία επιβάλλουσα όπως ο δικαιούχος παροχών χορηγουμένων στους επιζώντες συζύγους θυμάτων πολέμου έχει την κατοικία του είτε στο έδαφος του κράτους μέλους που χορηγεί την εν λόγω παροχή, είτε στο έδαφος άλλου κράτους μέλους που δεν περιλαμβάνεται στον κατάλογο που καταρτίζεται με κανονιστική απόφαση της κυβέρνησης του κράτους που χορηγεί την παροχή.

Επί της σχετικής με την κατοικία προϋποθέσεως

34 Όσον αφορά το περιεχόμενο του άρθρου 18, παράγραφος 1, ΕΚ, το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι οι διευκολύνσεις που παρέχει η Συνθήκη στον τομέα της ελεύθερης κυκλοφορίας δεν θα μπορούσαν να παράγουν πλήρως τα αποτελέσματά τους αν υπήρχε ενδεχόμενο να αποτραπεί ο υπήκοος κράτους μέλους από τη χρήση τους λόγω κωλυμάτων που τίθενται στη διαμονή του στο κράτος μέλος υποδοχής λόγω

κανονιστικής ρυθμίσεως του κράτους καταγωγής του που τον αντιμετωπίζει δυσμενώς διότι ακριβώς επωφελήθηκε των διευκολύνσεων αυτών (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 29ης Απριλίου 2004, C-224/02, Pusa, Συλλογή 2004, σ. I-5763, σκέψη 19, Tas-Hagen και Tas, προαναφερθείσα, σκέψη 30, καθώς και Nerkowska, προαναφερθείσα, σκέψη 31).

35 Εθνική κανονιστική ρύθμιση η οποία περιάγει σε δυσμενή θέση ορισμένους υπηκόους του οικείου κράτους μέλους για τον λόγο και μόνον ότι άσκησαν το δικαίωμά τους ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής σε άλλο κράτος μέλος συνιστά περιορισμό των ελευθεριών που αναγνωρίζει σε κάθε πολίτη της Ένωσης το άρθρο 18, παράγραφος 1, ΕΚ (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 18ης Ιουλίου 2006, C-406/04, De Cuyper, Συλλογή 2006, σ. I-6947, σκέψη 39, Tas-Hagen και Tas, προαναφερθείσα, σκέψη 31, καθώς και Nerkowska, προαναφερθείσα, σκέψη 32).

36 Ο BVG και η AuslVersV αποτελούν τέτοιον περιορισμό. Πράγματι, οι νομοθετικές αυτές ρυθμίσεις, εξαρτώντας τη χορήγηση ορισμένων παροχών που έχουν θεσπιστεί υπέρ των επιζώντων συζύγων των θυμάτων πολέμου από την προϋπόθεση ότι οι δικαιούχοι πρέπει να έχουν την κατοικία τους στο εθνικό έδαφος ή στο έδαφος άλλου κράτους μέλους που δεν περιλαμβάνεται στον κατάλογο που καταρτίζεται με κανονιστική απόφαση της κυβέρνησης του κράτους μέλους που χορηγεί τις παροχές αυτές, ενδέχεται να αποτρέψουν κοινοτικούς υπηκόους τελούντες σε κατάσταση όμοια εκείνης της προσφεύγουσας της κύριας δίκης να ασκήσουν το δικαίωμά τους ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής σε κράτος μέλος που περιλαμβάνεται στον εν λόγω κατάλογο.

37 Εθνική ρύθμιση που επιβάλλει έναν τέτοιο περιορισμό στην άσκηση των δικαιωμάτων των υπηκόων κρατών μελών μπορεί να δικαιολογηθεί, βάσει του κοινοτικού δικαίου, μόνον αν στηρίζεται σε επιτακτικούς λόγους δημοσίου συμφέροντος ανεξάρτητους της ιθαγένειας των οικείων προσώπων και εφόσον είναι ανάλογος προς τον σκοπό που επιδιώκει θεμιτώς το εθνικό δίκαιο (βλ., υπό την έννοια αυτή, προαναφερθείσες αποφάσεις De Cuyper, σκέψη 40, Tas-Hagen και Tas, σκέψη 33, καθώς και Nerkowska, σκέψη 34).

38 Από τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν στο Δικαστήριο τόσο το Land Baden-Württemberg όσο και η Γερμανική Κυβέρνηση προκύπτει ότι ο κατά τον BVG περιορισμός αποσκοπεί στη χορήγηση προσήκουσας παροχής στους δικαιούχους που κατοικούν εκτός Γερμανίας, λαμβάνοντας υπόψη τις υφιστάμενες διαφορές μεταξύ του κόστους ζωής, του εισοδήματος και του μέσου ύψους των κοινωνικών παροχών που χορηγούνται σε αυτό το κράτος μέλος και εκείνων που χορηγούνται στο κράτος μέλος κατοικίας του δικαιούχου. Επιπλέον, σύμφωνα με τις εν λόγω παρατηρήσεις, ο περιορισμός αυτός δικαιολογείται, επίσης, από την ανάγκη να καταστεί δυνατός ο επαρκής έλεγχος της επαγγελματικής και κοινωνικής κατάστασης των δικαιούχων και, ιδίως, του εισοδήματος αυτών.

39 Ασφαλώς, τόσο η βούληση χορήγησης μιας παροχής, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορές αυτές μεταξύ των οικείων δύο κρατών μελών, όσο και η ανάγκη να καταστεί δυνατός ο επαρκής έλεγχος της επαγγελματικής και κοινωνικής κατάστασης των δικαιούχων αποτελούν επιτακτικούς λόγους δημοσίου συμφέροντος, δυνάμενους να δικαιολογήσουν το γεγονός ότι οι όροι ή οι λεπτομέρειες χορήγησης παροχών όπως οι επίδικες στην υπόθεση της κύριας δίκης μπορούν να επηρεάσουν την ελεύθερη κυκλοφορία.

40 Ακόμη και αν ο διαπιστωθείς στη σκέψη 36 της παρούσας αποφάσεως περιορισμός μπορεί να δικαιολογηθεί από τους επιτακτικούς λόγους δημοσίου συμφέροντος που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη σκέψη, πρέπει, ωστόσο, να μην είναι δυσανάλογος προς τον επιδιωκόμενο σκοπό. Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι ένα μέτρο είναι ανάλογο όταν είναι πρόσφορο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού και δεν υπερβαίνει το αναγκαίο για την επίτευξη αυτή μέτρο (προαναφερθείσες αποφάσεις De Cuyper, σκέψη 42, καθώς και Tas-Hagen και Tas, σκέψη 35).

41 Πάντως, προϋπόθεση περί κατοικίας, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, δεν δύναται να θεωρηθεί ως μέτρο ανάλογο προς τους επιδιωκόμενους σκοπούς.

42 Συγκεκριμένα, πρέπει να επισημανθεί ότι το άρθρο 1 της AuslVersV περιορίζει ρητά την εφαρμογή του άρθρου 64e του BVG στους δικαιούχους που έχουν την κατοικία ή τη συνήθη διαμονή τους στο έδαφος είτε κάποιου από τα δέκα κράτη μέλη που αναφέρονται στο άρθρο αυτό είτε της Αλβανίας είτε ακόμη της πρώην Γιουγκοσλαβίας ή της πρώην Σοβιετικής Ένωσης.

43 Πάντως, υπάρχουν κράτη μη αναφερόμενα στο άρθρο 1 της AuslVersV στα οποία το κόστος ζωής είναι χαμηλότερο από αυτό ορισμένων κρατών μελών που αναφέρονται στο εν λόγω άρθρο. Εξάλλου, μεταξύ των αναφερομένων στο εν λόγω άρθρο κρατών μελών υφίστανται ουσιώδεις διαφορές.

44 Ομοίως, η ανάγκη να καταστεί δυνατός ο επαρκής έλεγχος της επαγγελματικής και κοινωνικής κατάστασης των δικαιούχων θα έπρεπε να αφορά κατά τον ίδιο τρόπο όλα τα κράτη μέλη, είτε αυτά αναφέρονται είτε όχι στο άρθρο 1 της AuslVersV.

45 Κατά συνέπεια, νομοθετική ρύθμιση όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης δεν ανταποκρίνεται στους σκοπούς που επικαλούνται τόσο το Land Baden-Württemberg όσο και η Γερμανική Κυβέρνηση και αναφέρονται στη σκέψη 38 της παρούσας αποφάσεως.

46 Επιπλέον, στο μέτρο που μια τέτοια νομοθετική ρύθμιση απλώς αναστέλλει την καταβολή των παροχών που αυτή προβλέπει, δεν δύναται να υποστηριχθεί βάσιμα ότι είναι ικανή να επιφέρει την προσαρμογή αυτών, λαμβάνοντας υπόψη τις υφιστάμενες

διαφορές όσον αφορά το κόστος ζωής, το εισόδημα και το μέσο ύψος των κοινωνικών παροχών που χορηγούνται εντός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και εκείνων που χορηγούνται στο κράτος μέλος κατοικίας του δικαιούχου.

47 Τέλος, μολονότι είναι αληθές ότι επί παροχών χορηγουμένων ανάλογα με τα εισοδήματα ο έλεγχος της επαγγελματικής και κοινωνικής κατάστασης των δικαιούχων μπορεί να αποδειχθεί αναγκαίος, εντούτοις, γεγονός παραμένει ότι η αναστολή των παροχών αυτών υπερβαίνει το αναγκαίο για την πραγματοποίηση του σχετικού ελέγχου μέτρο.

48 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο υποβληθέν ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 18, παράγραφος 1, ΕΚ πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι απαγορεύει νομοθεσία κράτους μέλους δυνάμει της οποίας το κράτος αυτό αρνείται τη χορήγηση ορισμένων παροχών υπέρ των επιζώντων συζύγων θυμάτων πολέμου για τον λόγο και μόνον ότι αυτοί δεν κατοικούν στο έδαφος ορισμένων συγκεκριμένων κρατών μελών.

Επί των δικαστικών εξόδων

49 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαίνεται:

Το άρθρο 18, παράγραφος 1, ΕΚ πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι απαγορεύει νομοθεσία κράτους μέλους δυνάμει της οποίας το κράτος αυτό αρνείται τη χορήγηση ορισμένων παροχών υπέρ των επιζώντων συζύγων θυμάτων πολέμου για τον λόγο και μόνον ότι αυτοί δεν κατοικούν στο έδαφος ορισμένων συγκεκριμένων κρατών μελών.

(υπογραφές)